

ภาพลักษณ์ความงามของผู้หญิงลาวในวรรณคดีลาว Beauty Image of Laos Women in The Literature of Laos

วิสิษฐุ์ คิตคำส่วน

คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

Email : wisitte@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ผู้เขียนได้เรียบเรียงและวิเคราะห์จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารวรรณคดีลาวโดยคัดเลือกวรรณคดีที่มีความโดดเด่นของตัวนางในวรรณคดี ซึ่งผู้เขียนได้แบ่งประเภทของการศึกษาภาพลักษณ์ความงามของผู้หญิงลาวในวรรณคดีลาวออกเป็น 3 ลักษณะ คือ 1) ภาพลักษณ์ความงามของผู้หญิงลาวในวรรณคดีนิยาย 2) ภาพลักษณ์ความงามของผู้หญิงลาวตามโคลก และ 3) ภาพลักษณ์ความงามของผู้หญิงลาวในตามฮิตคลอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายถึงภาพลักษณ์ความงามของผู้หญิงลาวในรูปแบบของคตินิยมในวรรณคดีลาว ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจภูมิหลังของแนวความคิดเรื่องงามของผู้หญิงลาวในอดีตได้ชัดเจนขึ้น ผ่านกรอบแนวคิดเรื่องความงาม (Beauty Concept) และแนวคิดเรื่องภาพตัวแทน (Representation) โดยพบว่า ภาพลักษณ์ความงามของผู้หญิงลาวในวรรณคดีนิยายมีลักษณะเป็นความงามในอุดมคติ ที่ผู้หญิงงามต้องมีผิวพรรณที่ขาวผุดผ่อง ดังเปรียบเทียบว่า “ผุดผ่องดังทองคำ” มีผมดำ คอกลม คิ้วโก่ง แขนเรียว เอวบาง ส่วนภาพลักษณ์ความงามของผู้หญิงลาวตามโคลกนั้นเป็นความงามมีลักษณะผูกโยงกับนิสัยและความเป็นผู้ดี แต่สำหรับภาพลักษณ์ความงามของผู้หญิงลาวตามฮิตคลองกลับมีลักษณะมุ่งเน้นความงามภายในจิตใจ ที่ควรยึดถือปฏิบัติสำหรับการครองตนและการครองเรือน

คำสำคัญ : ภาพลักษณ์ความงาม ผู้หญิงลาว วรรณคดีลาว

Abstract

This article is a documentary study based on the Lao literary works that have found expression of distinguished heroines. The author has classified those writings into 3 categories: 1) the beauty image of Laos women in romantic sagas 2) the beauty image of Laos women according to physiognomy texts 3) the beauty image of Laos women according to

their traditional teachings. The purpose of this study is to describe the aesthetic ideal beauty of Laos women from the Laos literature. This will help more clearly to understand the background beauty concept of Laos women in the past. The theoretical frameworks adopted are those Beauty Concept and Representation Concept. The study indicated that a beauty image of Laos women in romantic sagas is an ideal aesthetic. A beautiful woman should have light skin “as bright as gold”, black hairs, round neck, arched eyebrows, tapered arms and slender waist. According to the physiognomy texts, a beauty associated with the habit and nobility. Instead of Lao traditional teachings emphasized internal beauty which should be upheld in both personal and public life.

Key words : Beauty Image; Laos women; Literature of Laos

บทนำ

ความงามเป็นวัฒนธรรมหนึ่งของสังคมที่มีการสืบทอดต่อกันมาอย่างต่อเนื่อง และเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสของค่านิยมทางสังคมและวัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น ตามมุมมอง สถานที่ เวลา และบริบทของการกล่าวถึงความงามนั้นๆ ซึ่งการกำหนดความงามโดยกฎเกณฑ์ทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อการมีตัวตนและคุณค่าของผู้หญิง Erving Goffman อธิบายว่า “ความงามเป็นดั่งระบบ (Beauty System) ที่ถูกทำให้มีความเป็นธรรมชาติโดยอุดมการณ์ของความแตกต่างระหว่างเพศ (Sexual Differences) และถูกทำให้รู้สึกว่าเป็นสิ่งจำเป็น (Essential) ผู้หญิงถูกทำให้รู้สึกว่าเมื่อตนไม่เป็นไปตามที่สังคมคาดหวังในเพศสภาพ (Gender) ของตน ร่างกายที่ไม่ได้รับการปรับปรุงก็จะไม่น่าชื่นชมและกลายเป็นความน่าละอายและความรู้สึกเชิงลบต่างๆ ซึ่งอุดมการณ์ความแตกต่างระหว่างเพศนี้เป็นปฏิบัติการทางวัฒนธรรมซึ่งถูกผลิตจากโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจและการยอมรับในมายาคติ (Internalized Mythologies)” (Goffman as cited in Tseëlon, 1995) การที่ผู้หญิงจะถูกมองว่า “งาม” และเป็นที่ยอมรับในสังคมนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์อย่างหนึ่งที่สังคมกำหนดมาให้งาม โดยผู้หญิงจะถูกกำหนดให้เรียนรู้บทบาทของตนเองผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม และถูกทำให้เชื่อว่าความงามเป็นสิ่งที่สามารถจัดการได้ จนกลายเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรูปลักษณ์ของตนเอง และเลือกหาวิธีการปฏิบัติต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งความงามตามอุดมคติที่พึงพอใจ ทำให้ความงาม

กลายเป็นความต้องการและความจำเป็นของผู้หญิง (Essential) (Freedman, 1986) ดังเช่นความงามของผู้หญิงลาวที่นำเสนอความหมายผ่านการใช้ภาษาเป็นภาพตัวแทน ในการสื่อสารกับบุคคลอื่น เนื่องจากมีการส่งผ่านความคิดจากรุ่นสู่รุ่น จากแม่สู่ลูกสาว การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อน ทั้งโดยการบอกเล่า แนะนำ การสั่งสอนโดยตรง หรือการปฏิบัติให้เห็นเป็นแบบอย่างในชีวิตประจำวัน หรือการถ่ายทอดผ่านวรรณคดี สุภาษิต คำพังเพย และคำสอนต่างๆ ภาษาจึงเป็นสื่ออย่างหนึ่งที่ส่งผ่านความคิดทัศนคติ ความรู้สึกที่ถูกนำเสนอในวัฒนธรรม

ในยุคสมัยปัจจุบันถึงแม้ว่าประเทศลาวจะมีพัฒนาการทางเทคโนโลยีไปมากเพียงใด แต่สิ่งสำคัญที่เรามักพบเห็นและเป็นเอกลักษณ์ของผู้หญิงลาว คือ “นุ่งซิ่น เบี่ยงแพ แกล้งผม” ซึ่งถือว่าเป็นการแต่งกาย (นุ่งถือ) ที่ถูกต้องตามแบบจารีตประเพณีและวัฒนธรรมของประเทศดั้งเดิมที่ยังมีการสืบสานมาจนถึงทุกวันนี้ อันเป็นการปฏิบัติตนตามจารีต คำสอน คตินิยม ประเพณีที่ดั้งเดิม โดยมุ่งหวังว่าการปฏิบัติตามแบบแผนอันเป็นกฎเกณฑ์นี้ เป็นภาพแทนของความงาม การยกย่องเชิดชู และการยอมรับนับถือในสังคม ซึ่งวาทกรรมเหล่านี้ล้วนถูกสั่งสมโดยประวัติศาสตร์ชนชาติและศาสนาผ่านวรรณคดีในลักษณะของพุทธสุภาษิตและนิทานพื้นบ้านของชนชาติลาวในยุคสมัยต่างๆ ดังเห็นได้จากวรรณคดีลาวหลายเรื่องที่แฝงไว้ด้วยคติธรรม คำสอน และจารีตประเพณีที่ใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตและการครองตนในสังคม

วรรณคดีลาวโดยส่วนใหญ่เริ่มขึ้นจากวรรณกรรมพื้นบ้านที่มีการเล่าสืบๆ กันมาปากต่อปากหรือมุขปาฐะ แต่ก็มีอยู่ส่วนมากที่บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ในใบลาน มีการแต่งเป็นทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง โดยเนื้อเรื่องและรูปแบบมีทั้งวรรณคดีประวัติศาสตร์ เช่น ท้าวฮุ่งท้าวเจือง ขุนบรม ตำนานเมืองพวน พื้นพระแก้ว พื้นพระบาง ฯลฯ วรรณคดีชาดกในพระพุทธศาสนา เช่น พระเวสสันดร คันธนาม ท้าวสีทัน ฯลฯ วรรณคดีคำสอนคตินิยม เช่น อินทียาสอนหลาน นิทานท้าวคำสอน ลัดสีโสม สอนลูกหญิง คัมภีร์โลกนิติ นิทานเสียวสวาด ฯลฯ และวรรณคดีนิยาย เช่น พื้นนางแดงอ่อน พื้นนางผมหอม พื้นนางอรพิม ท้าวนกระบาเผือก ขุนลูนางอ้อ ฯลฯ โดยวรรณคดีเหล่านี้ยังคงติดพันสนทนแบบแน่นและมีอิทธิพลไม่น้อยต่อการดำรงชีวิตและยังนำส่งความรู้ แนวคิด และสุนทรียศาสตร์ให้แก่คนในสังคมปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพสูง โดยเฉพาะเรื่องความงามของผู้หญิงที่ยังมักให้ความสำคัญแฝงไว้ด้วยเสมอ

บทความนี้ผู้เขียนได้เรียบเรียงและวิเคราะห์จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารวรรณคดีลาวโดยคัดเลือกวรรณคดีที่มีความโดดเด่นของตัวนางในวรรณคดี โดยแบ่งประเภทของการศึกษาวรรณคดีลาวออกเป็น 3 ลักษณะ คือ 1) ภาพลักษณ์ความงามของผู้หญิงลาวในวรรณคดีนิยาย 2) ภาพลักษณ์ความงามของผู้หญิงลาวตามโฉลก และ 3) ภาพลักษณ์ความงามของผู้หญิงลาวในตามฮีตคอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายถึงภาพลักษณ์ความงามของผู้หญิงลาวในรูปแบบของคตินิยมในวรรณคดีลาว ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจภูมิหลังของแนวความคิดเรื่องงามของผู้หญิงลาวในอดีตได้ชัดเจนขึ้น

ภาพลักษณ์ความงามของผู้หญิงลาวในวรรณคดีนิยาย

วรรณคดีลาวในแต่ละเรื่องราวได้สร้างวาทกรรมความงามให้กับผู้หญิงลาวในรูปแบบของคตินิยมโดยมีการกำหนดกรอบหรืออัตลักษณ์ความงามของผู้หญิงลาวไว้มากมาย ดังจะพบว่าวรรณคดีลาวส่วนใหญ่มีการถ่ายทอดค่านิยมเรื่องความงามของผู้หญิงในฐานะเป็นรูปสมบัติ โดยจะให้ความสำคัญกับความงามก่อนเสมอ ดังได้มีการพรรณนาบาทโฉมหรือเสาวจณี เพื่อพำพรรณนาและบรรยายถึงความงามในรูปแบบดีแห่งนาง โดยการจินตนาการถึงรูปลักษณ์ความงามและตัวตนของนางแต่ละนาง เพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าถึงความงามและสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ในตัวนางแต่ละนาง

การชมความงามของนางในวรรณคดี สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ การกล่าวชมแบบรวม เป็นการพิจารณาความงามทั้งหมดของนางหรือตัวละครนั้น และการกล่าวชมแบบแยกส่วนจำแนก เป็นการชมความงามเฉพาะใบหน้าและผิวพรรณ ซึ่งเป็นส่วนที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด และการชมความงามส่วนอื่นๆ ของร่างกาย ดังเห็นได้จากท้องเรื่องในวรรณคดีลาวหลายๆ เรื่องได้กำหนดคุณค่ารูปสมบัติของนางไว้ในลักษณะต่างๆ อย่างละเอียด และค่อนข้างใช้ถ้อยคำอย่างตรงไปตรงมา เมื่อมีการเปรียบเทียบกับมักจะเปรียบเทียบความงามกับสิ่งที่มีคุณค่า เช่น ทองคำ หรือสิ่งที่อยู่สูง เช่น พระอินทร์ พระพรหม สรวงสวรรค์ เป็นต้น (พิชัย ศรีภูไฟ, 2532) เพื่อใช้แสดงถึงความงามในอุดมคติ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงค่านิยมความงามในยุคสมัยนั้น ที่ผู้หญิงงามต้องมีผิวพรรณที่ขาวผุดผ่อง ดังเปรียบเทียบว่า “ผุดผ่องดังทองคำ” และยังมีกรกล่าวถึงความงามแบบแยกส่วนจำแนก เช่น ผมดำ คอกลม คิ้วโก่ง แขนเรียวยาว เป็นต้น ซึ่งเป็นความงามตามธรรมชาติ การชมนางในลักษณะเหล่านี้เป็นการชมในลักษณะร่วมที่เห็นได้ชัดเจน โดยผู้เขียนได้คัดเลือกวรรณคดีที่มีความโดดเด่นของตัวนางและเป็นที่ยกย่องของสังคมลาว ดังนี้

บทชมโฉมนางอ้วเคียม นางอ้วเคียมเป็นธิดาเจ้าเมืองกายนครและเป็นคู่รักของขุนลู โอรสเจ้าเมืองกาสิ นางอ้วเคียมเป็นผู้ที่มีความงามมาก มีผิวพรรณผุดผ่องดั่งทองคำ แม้ผู้ใดได้พบเห็นก็ลืมหูลืมตาต้องเบิ่งตามอง

พระพ่อ	แพงเพี้ยเพียง	พระเนตรเนาวิโนหน้า
พระจึ่ง	หานามน้อย	กุมารี่ลูกมิ่ง
ชื่อว่า	อ้วเคียมเกล้า	เงาหน้าแข่งเซียม
	มีพีเลี้ยง	สนมหมุ่นางนม
	นักสนมในวัง	อั่งผลาญหลายล้าน
พอเมื่อ	ดลนามได้	เจริญว้ยอ้วเคียม
	ลืมหูลืมเข้า	เซียมแต่่มบ่าน
	สียิ่งย่อย	เหมือนดั่งทองทา
คือดั่ง	เอาทองหลอม	โอบคิงเคียมเนื้อ
	ไผเห็นแล้ว	ลืมหูลืมเมื่อ
เพราะว่า	เห็นรูปเจ้า	เซล้ม
	ลือเลิศจุสม	หมื่นเมืองมาเต้า

(ในเรื่องขุนลูนางอ้ว, กระทรวงศึกษาธิการและหอสมุดแห่งชาติ. 1970)

บทชมโฉมนางแดงอ่อน นางแดงอ่อนเป็นธิดาของพญากุมพลซึ่งเป็นจระเข้และเป็นนมเหสีของท้าวมหางศรัทธาบุตรเจ้าเมืองโกศรี นางเป็นผู้หญิงมีรูปร่างที่งดงาม มีผิวพรรณผุดผ่องดั่งทองคำ คอกลม หางตาแดง คิ้วโก่ง แขนเรียวยาว ผู้ใดได้พบเห็นก็เหมือนราวกับจะลื่นใจตาย แม้ท้าวมหางศรัทธาจะเห็นนางเพียงในความฝันก็ยังต้องออกตามหานาง

ตั้งหาก	สอยวอยหน้า	คือคำทั้งแห่ง
	ยศ ฐ ยิ่งล้ำ	โสมเจ้าตั้งเขียน
อันว่า	คอกลมปล้อง	หางตาแดงคิ้วก่อง
	แขนศอกส้วย	สีเกลี้ยงเก็งเหล่า
อันว่า	สองขุนเหยี่ยม	เห็นนางใจซิดตายแล้ว
เพราะว่า	เห็นนาคเนื้อ	งามลั่นลิ้นคน

(ในเรื่องพื้นนางแดงอ่อน, หอสมุดแห่งชาติ. 2011)

บทสนทนาของนางสีดา นางสีดาเป็นธิดาของเจ้าเมืองนครศรี และเป็นมารดาของนางผม นางมีรูปลักษณะงดงามตั้งพระอินทร์ มีใบหน้าขาว ผิวพรรณผ่องใส ตากลมผมหดออกเขียว นิ้วมือเรียวยาวคันธนู แอวบาง แขนโค้ง สองแก้มผุดผ่องตั้งทองคำ

ยังมี	เมืองหนึ่งนั้น สมภารมี	เรียกชื่อนครศรี หมื่นเมืองมาน้อม
อันว่า	เทวีแก้ว	เทียมพระองค์ภูวนาถ
เจ้าก็	มีลูกน้อย นามกรแก้ว	หญิงแก้วยอดนาง นั้นแล้ว เรียกชื่อสีดา
ดีแก่	สมเสलगาม โสมงามเพียง	เก็งอินทร์ลงแต่้ม เพ็งคลองสิบสี่ นี้แล้ว
ชายก็	มักคั่นดิน ชาวๆ หน้า ตาเหลียดเหยี่ยม ผมคำเพียง นิ้วแลบส้วย ก็กลมป่อง สองฝ้ายแก้ม	ดอมน้อยพระยอดนาง แท้แล้ว ผิวใสเสมอแว่น คอยไว้ก็หากงาม เขียวเทาดูอ่อน ธนูฟ้าไปปาน แอวบางแขนโค้ง คือเพียงตั้งคำ
ตั้งหาก	งามชวดพัน	นางนาถสีดา

(ในเรื่องนางผมหอม, Anatole-Roger PELTIER. 1995)

บทสนทนาของนางผมหอม สำหรับนางผมหอมผู้เป็นธิดา แม้เพียงอายุ 13 ปี นางก็มีความงามตามเสมอตั้งพระอินทร์ได้แต่้มขีดเขียนหรือเนรมิตไว้ให้ ผิวพรรณเรียบเนียนเกลี้ยงเกลามผุดผ่องตั้งทองคำ ยามใดถ้าได้แต่งเนื้อแต่งตัวก็จะงามยิ่งตั้งนางสวรรค์

นางก็	เนาสถานห้อง หลายชาวเข้า งามยิ่งแย้ม คิงกลมงาม ผิวผางเหลือ้ม	เรือนตนลืออยู่ ปี่ลำใหญ่มา ตั้งนั้น เสมอตั้งอินทร์เขียน เป็นที่ชายหลังเหยี่ยม วรรณคำก้านเก็ด
-------	---	--

ยามเมื่อ ทรงเครื่องหย่อง สาวฟ้าฟากสวรรค์
 เนื้อราบเกลี้ยง สมส่วนกินรี
 ตาเหลียวแล เลือดชายพอสะบัน
(ในเรื่องนางผมหอม, Anatole-Roger PELTIER. 1995)

บทชมโฉมนางอรพิม นางอรพิมเป็นธิดาของหญิงหม้าย ชื่อ นางบัว ชาวบ้าน สัมฤทธิ์ นอกจากจะมีรูปโฉมงดงามผุดผ่องดั่งทองคำแล้ว ยังมีความงดงามเสมือนดั่ง นางสวรรค์ ปานดังพระอินทร์ พระพรหมและเทวดาแต่งให้หรือเนรมิตลงมาจากฟากฟ้า ผู้ใดได้ประสบพบเห็น ถึงกับต้องสลบสิ้นสติ ไม่อยากหนีห่างจากไปไหน

อันว่า ในพระทัยเจ้า ปีตามารดาพ่อแม่
 สองกรีก่อนน้อย เสมอเพียงดั่งหน่วยตา แท้แล้ว
โอหนอ มาชะอนนางน้อย อ้อยห้อยสาวงาม
 พอประมาณทองทาคิง สิ่งสวรรค์วันเกลี้ยง
 พอปานพรหมเท็งฟ้า เทวดาลงมาแต่ง
อันว่า สองฝ่ายแก้ม แยงแล้งแห้งใส
 ศรีสำอางนางแพง ใหญ่มาหนาแหมม
อันว่า แพงแสงแก้ว แนวอินทร์วินหล่อ
อันว่า พ่อแม่ตั้ง แปลงชื่อของนาง
ชื่อว่า อรพิมพรเชียน รูปกายงามพร้อม
 ผู้ใดเหลียวเห็นหน้า ชะออนหลายลัมท่าว่า
 พวกผู้บ่าวสำน่อย เห็นแล้วบออยากหนี

(ในเรื่องนางอรพิม. กระทรวงศึกษาธิการและหอสมุดแห่งชาติ. 1970)

บทชมโฉมนางศรีไวย นางศรีไวยเป็นธิดาที่เกิดจากโคลของพระฤๅษีชื่อว่า ลัดสีโสมที่ปั้นแต่งขึ้นมา แล้วร้ายมนต์อธิฐานเป่าจนเกิดเป็นมนุษย์เพศขึ้น นางศรีไวย นอกจากจะมีรูปร่างงดงามดั่งพระอินทร์และภาพวาดที่แต่งแต้มไว้งามแล้ว นางยังมี ผิวพรรณผุดผ่องดั่งทองคำ เป็นที่ตรึงตาตรึงใจแก่ผู้ใดพบเห็น

อันว่า ตาปะโสเจ้า ก็เห็นโคลตกมาก ฉันทัน
 เจ้าก็ปั้นเบี่ยงให้ เป็นแท้รูปคน

แล้วเล่า	ร่ายมนต์แก้ว	อธิฐานเป่าใส่
	เลยเล่ามีจิตมา	เกิดเป็นคนแท้
ก็จึง	เป็นนางแก้ว	กุมารีศรีสะอาด
	เหมือนตั้งรูปวาดแต้ม	งามย้อยดั่งพระอินทร์
	ปิ่นวินหน้า	นางนาคกุมารี
	ศรีวรรณงาม	ดั่งคำชาวบ้า
	ลัดสี่ก็เอาเลี้ยงไว้	รักยิ่งถนอมแพง
	เป็นบุตรี	ลูกหญิงจริงแท้
แต่นั้น	ตาปะโสเจ้า	ก็ทานามใส่ชื่อ
	เจ้าก็หาซื้อให้	มาแท้ใส่นาง
ชื่อว่า	ศรีไวสวย	โฉมสะเลิศทิพรูป
เหตุว่า	งามเลิศล้ำ	บุณผ้ายเปรียบพระอินทร์
	ปิ่นวินหน้า	นางนาคศรีไว
	ชายใดเห็น	ก็เที่ยวจายลิ้มเนื้อ

(ในเรื่องลัดสี่โสมสอนลูกหญิง. กระทรวงศึกษาธิการและหอสมุดแห่งชาติ. 1969)

วรรณคดีลาวในแต่ละเรื่องราวได้สร้างวาทกรรมความงามให้กับผู้หญิงลาวใน รูปแบบของคตินิยมมากกว่าความเป็นจริง โดยที่ความงามมักถูกประเมินตามเกณฑ์ อุดมคติ เป็นการชี้ให้เห็นถึงรูปแบบ วิธีการในการสร้างความหมาย ความจริงขึ้นมา โดย ที่ไม่สนใจว่าสิ่งที่สร้างขึ้นมานั้นจะเป็นข้อเท็จจริงมากน้อยเพียงใด แต่จะให้ความสำคัญ กับชุดของกฎเกณฑ์ หรือสิ่งที่กำหนดการสร้างความหมาย ความจริง ให้เป็นไปได้ใน บริบทหนึ่งๆ ของสังคม (ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์, 2545) ความงามในลักษณะนี้จึงเป็น เสมือนสิ่งประกอบสร้างทางสังคม (Social Artifact) ที่ไม่ใช่ความเป็นจริง แต่เป็น ข้อเท็จจริง (Fact) และยังเปรียบเสมือนกระบวนการทางวัฒนธรรมที่สร้างอัตลักษณ์ของ ปัจเจกและอัตลักษณ์ร่วมเพื่อจะตอบคำถามที่ว่าเราเป็นใคร เราสามารถเป็นอะไร และ เราต้องการเป็นใคร (Woodward, 1997) ดังมีการกำหนดกรอบความงามของผู้หญิง ลาวไว้ในวรรณคดีลาว ซึ่งส่วนใหญ่พบว่ามีกรถ่ายทอดค่านิยมเรื่องความงามของผู้หญิง ในฐานะเป็นรูปสมบัติ โดยจะให้ความสำคัญกับความงามก่อนเสมอ ดังเช่น การ พรรณนาบาทชมโฉมหรือเสาวรจณี เพื่อพำพรธรรณาและบรรยายถึงความงามในรูป สมบัติแห่งนาง โดยการจินตนาการถึงรูปลักษณะความงามและตัวตนของนางแต่ละนาง เพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าถึงความงามและสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ในตัวนางแต่ละนาง

ซึ่งภาพลักษณ์ความงามของตัวนางในวรรณคดีเหล่านี้ก็ยังคงติดพันสนิทแนบแน่นและมีอิทธิพลไม่น้อยต่อการดำรงชีวิต และนำส่งความรู้ แนวคิด และสุนทรียศาสตร์ให้แก่คนในสังคมปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพสูง ดังเห็นได้จากการกล่าวถึงผู้หญิงในวรรณคดีลาวที่กวีหรือผู้ประพันธ์ยังคงให้ความสำคัญแฝงไว้ด้วยเสมอ และยังทำให้มองเห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจในมิติเพศสภาพ ที่ความงามเกิดมาจากผลบุญที่ได้ทำมาแต่ชาติปางก่อน อันเป็นการวางแบบอย่างในผู้หญิงได้รับรู้ถึงคุณค่าของตัวเอง เพราะการจะได้มาซึ่งรูปสมบัติส่วนหนึ่งนั้นต้องมาจากตัวของผู้หญิงเองด้วยเช่นกัน

ภาพลักษณ์ความงามของผู้หญิงลาวตามโฉลก

ความงามนอกจากจะถูกสร้างให้เป็นรูปสมบัติของผู้หญิงแล้ว งามยังถูกเชื่อมโยงเข้ากับความเชื่อเรื่อง “โฉลก” หรือนรลักษณ์อีกด้วย ผู้หญิงที่มีรูปงามต้องมีโฉลกหรือนรลักษณ์ที่ดีด้วย บนพื้นฐานที่เชื่อว่าผู้หญิงมีคุณสมบัติหรือความดีงามประจำเพศแตกต่างจากเพศชาย นอกเหนือไปจากรูปสมบัติและกิริยาท่าทางหรือมารยาทที่สามารถสังเกตเพื่อเป็นแนวทางเบื้องต้นในการพิจารณาความดีงามของผู้หญิงก็ตาม โฉลกผู้หญิงถือเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ไม่ได้เป็นเพียงสิ่งที่บ่งบอกความดีความงามของผู้หญิงเท่านั้น แต่ยังได้สะท้อนให้เห็นถึงความงามที่อยู่ภายในจิตใจของผู้หญิงด้วยการแสดงออกมาผ่านอากัปกิริยาต่างๆ อีกด้วย เพราะฉะนั้น ผู้หญิงที่ดีแม้รูปจะไม่งดงามแต่มีโฉลกหรือนรลักษณ์ที่ดีตรงตามคตินิยมหรือความเชื่อของท้องถิ่นก็ถือได้ว่าเป็นคุณสมบัติที่ดี เป็นที่น่ายอมรับและควรแก่การยกย่องได้เช่นกัน

ผู้เขียนได้เลือกโฉลกผู้หญิงในนิทานท้าวคำสอน เนื่องจากมีเนื้อความกล่าวถึงโฉลกผู้หญิงลาวที่ละเอียดและชัดเจน นิทานท้าวคำสอนเป็นวรรณคดีลาวที่ไม่ปรากฏผู้แต่ง ท่องเรื่องกล่าวถึงโฉลกหรือลักษณะที่ดีของผู้หญิงที่ควรจะเป็นคู่ครอง และการเคารพนับถือซึ่งกันและกันในครอบครัวตามครรลองขรราวาสวิสัย ที่ควรประพฤติปฏิบัติให้เป็นคุณสมบัติที่ดีติดตัว เพื่อเป็นคุณธรรม จริยธรรมแห่งชีวิตและแบบแผนชีวิตอันดีงาม

ลักษณะท้อง

หญิงใด	เอเล่ท้อง	ปุมหลวงอุ้มบาตร
หญิงนั้น	ลอนท้อโฉมรูปร่าง	บุญเจ้าหากมี ท้าวเฮย
	ชายใดได้เข้าซ้อ	เสน่ห์ร่วมเรียงสอง ดั่งนั้น
	อันว่าสมบัติมี	พำเพ็ญเต็มหย้า

ลักษณะคอ

หญิงโต	คอกลมป่อง	หางตาแดงจ๊กสะหน้อย
หญิงนั้น	สุขรินลั่น	คำไร่ป้อมี แท้แล้ว
หญิงโต	คอกลมป่อง	กอยหว่าเอิกก่อง
หญิงนั้น	มีลูกเต้า	เหลือล้นมากหลาย

ลักษณะหน้าผาก

หญิงโต	หน้าผากน้อย	ขมับหนีบแวนถนัด
อันว่า	การสงสาร	ก็ว่ามันแวนจ้อย
	(ไผ่ท่อนตันเทียมได้	กามคุณคล่องโลก
	ชั้นถึถ้วน	เป็นต้นแมนมัน เจ้าเฮย)
หญิงโต	หน้าผากกว้าง	ตั้งใหญ่โโขม
หญิงนั้น	เป็นคนขวาง	ให้อาใจเว้น

ลักษณะผม

หญิงโต	เกสาสั้น	ดกดำเลิงแลบ ทั้งเลา
	ผิวบ่เส้า	งามล้วนอยู่เลิง
หญิงโต	ผมเป็นสร้อย	ยอยหูเป็นหมิต
หญิงนั้น	เงินบ่ค่าง	พอร้อยอยู่ถง ท้าวเฮย
หญิงโต	ผมเขินห้วน	แกนแกเกล้าอยู่
แมนว่า	โอมหากงมยิงลั่น	มันนั้นก็บตี
หญิงโต	ผมถอยขึ้น	เมื่อเทิงลั่นแ่ง
	มันนั้นทุกซ์เท่าเผ่า	ผองเท่าชั่วชีวัง
หญิงโต	ผมยาวตัว	วาปลายคิบบหนึ่ง
หญิงนั้น	แสนค่าลั่น	ก็ควรให้แต่งเอา
หญิงโต	ผมดำเหลือม	เขี้ยวนิลแมงมู่
หญิงนั้น	ไผ่ผู้ได้อยู่ช้อน	เป็นเจ้าเศรษฐี เจ้าเฮย

ลักษณะขนตา

หญิงใด	ขนตาสั้น	งอนปลายยาวยิ่ง
หญิงนั้น	รู้ซึ้งคร้าน	เข็มฝ้ายมักนอน แท้แล้ว
แมนว่า	งามยิ่งย่อย	ท้าวอย่าจาเอา แท้เนอ
	ถึงว่าเป็นเมียไผ	ก็บ่เป็นเรือนหย้า

ลักษณะมือ

หญิงใด	ปลายมือด้วน	ทั้งสองฝ่าใหญ่
หญิงนั้น	ทุกซบมัว	บาท้าวอย่าเอา แท้เนอ
หญิงใด	มือปมข้อ	แขนยาวกกกิ้ว
หญิงนั้น	ทุกซรอดเผา	ผองเท่าชั่วชีวัง แท้แล้ว
หญิงใด	ตีนมือสั้น	ขาวเหลืองต่ำเก็ง
หญิงนั้น	รู้แต่งตั้ง	การหย้าแม่ผัว

ลักษณะฟัน

หญิงใด	ทันตาเขี้ยว	ขวางงามปานหยวก
หญิงนั้น	สุขแต่น้อย	ถึงเผาอยู่เลิง
หญิงใด	ทันตาเขี้ยว	แงนเจิงฟันเพ็น
หญิงนั้น	เลียงลูกเต้า	บมีไต้ใหญ่สูง แท้แล้ว

ลักษณะฝ่าเท้า

หญิงใด	ฝ่าตีนกว้าง	กขาทิมแข่งใหญ่
หญิงนั้น	แมนว่าเป็นข้อยช้า	สอนได้ก็บ่ฟัง
	มันท้อคิดโลกเลี้ยว	ลวงโลกกามเสน่ห์
	อันแต่การสงสาร	บ่อาจเทียมมันได้

ลักษณะหลังเท้า

หญิงใด	หลังตีนตั้ง	คือหลังองเต่า ดั่งนั้น
หญิงนั้น	ใจซื่อแท้	ประสงค์ตั้งต่อผัว ท้าวเฮย
	มันบ่มักหลืนซู้	ชายอินมาชม
	รู้ท้อจ่มใจรัก	แห่งผัวคือย
	มันจักทำการสร้าง	อันใดก็ยั้งรุ่งเรืองแล้ว
	แมนว่าตกกลุ่มพื้น	สมุทรแล้วก็เล่าฟู แท้ตาย

ลักษณะชี้แมลงวัน

หญิงใด	ชี้แมลงวันจับบ้าง	ตื่นนมเบื่องลุ่ม	ดังนั้น
	เป็นข้อยเฟิ่นร้อยชั้น	เมื่อหน้าหากซิขวาง	เจ้าเฮย
หญิงใด	แมลงวันชี้	จับอยู่หางตา	
	(ชื่อกาลซิณืหลวง	สิ้นคลอคนร้าย	
	อันว่ากายเมื่อหน้า	อนาทรทวงย้ง)	
หญิงนั้น	ทุกซบมัว	เป็นข้อยท่านเลิง	แท้แล้ว

ลักษณะหน้าแคง

หญิงใด	โป้งแคงน้อย	คิ้วก่องกลมงาม	
	เต้านมเป็นปานแดง	ก็หากมีบุญแท้	
	ไผผู้โอมเอาได้	เป็นเมียโชคใหญ่	
	จักได้สุขอยู่เลื่อย	เมื่อหน้าลูขวาง	ท้าวเฮย

ลักษณะเล็บ

หญิงใด	เล็บกลมสวย	มือแดงผิวผ่อง	
	เป็นข้อยท่านร้อยชั้น	ก็ควรให้ไถ่เอา	

ลักษณะตา

หญิงใด	ตาทลิวเปื้อง	หัวแพสบบอน	
หญิงนั้น	ใจจองทอง	มักเตียนชาวบ้าน	
	มันมักหาความแ้ว	นินทาสับส่อ	
หญิงนั้น	ตั้งถ้อยร้าย	ควรเว้นหลีกไกล	

ลักษณะนม

หญิงใด	นมยานเท่า	ลงถึงท้องหย่อน	
หญิงนั้น	เลี้ยงลูกเต้า	ดูได้มากหลาย	
	ไผผู้โอมเอาได้	เป็นเมียผู้ประเสริฐ	
	แม้นว่าโอมรูปร้าย	ก็ควรให้แต่งเอา	แท้เนอ
หญิงใด	นมสีเต้า	เชื้อชาตินามหมา	
	มันนั้นใจพาโล	ถ้อยคนควรเว้น	
หญิงนั้น	ทำการสร้าง	อันใดบมีรุ่งเรืองแล้ว	
	แม้นว่ามีลูกเต้า	สอนได้ก็บฟัง	

ลักษณะไฟ

หญิงโต	เป็นไฟเบื่อง	มุขขังริมปาก
	อยู่ข้างซ้าย	สมบัติล้นมั่งมี
หญิงนั้น	ราศีขึ้น	เงินค้ำมูลมั่ง
	จักได้นั่งจ้วยกล้วย	เป็นเจ้าของศรี
	มันนั้นมีใจหมั้น	สัจจาจงชื้อ
	ก็รับรู้โลกเลี้ยว	ประสงค์ตั้งต่อผัว แท้แล้ว
	ยังค่อยเทียบระคาหมั้น	สนุกอยู่ยืนยาว
	เงินค้ำของ	หลังมาบมีไร่

ลักษณะแขน

หญิงโต	แขนกลมส้วย	ขวางามผิวผ่อง
	ไฟผู้ได้อยู่ซออน	ปานกักรมแดง

ลักษณะใบหู

หญิงโต	ใบหูห้วน	ดั่งเงนจกสะหน้อย
หญิงนั้น	เป็นแม่ค้า	ก็พอได้สืบทีน

(ในนิทานห้าคำสอน. กรมวรรณคดี. 1966)

ความงามของผู้หญิงลาววรรณคดีโลกไม่ได้มีบทบาทเป็นเพียงสิ่งที่ทำให้ความบันเทิงในโลกแห่งจินตนาการดังที่หลายคนเข้าใจเท่านั้น หากแต่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างความหมายโดยการใช้ระบบสัญลักษณ์ผ่านภาษา เพื่อสื่อสารอย่างมีความหมายกับผู้อื่น และสามารถใช้อ้างอิงถึงโลกความจริง รวมถึงสิ่งที่เป็นจินตนาการและความคิดนามธรรมที่ไม่ปรากฏในโลกวัตถุ (Hall, 1997) โดยชี้ให้เห็นว่าในวรรณคดีโลกนี้ยังมีมิติของอุดมการณ์ที่ซับซ้อนในการให้นิยามความหมายในเรื่องต่างๆ ที่นำไปสู่การปรับเปลี่ยนชุดของความรู้ที่สัมพันธ์กับอำนาจและชนชั้นในสังคมได้อีกด้วย โดยการผูกความหมายของความงามเชื่อมโยงไว้กับนิสัย และความเป็นผู้ดี ซึ่งเป็นลักษณะของการจำกัดและควบคุมวาทกรรมอื่น (Controlling and Delimiting) โดยสร้างกลไกในการวิจารณ์เพื่อให้ภาพลักษณ์ความงามอื่นๆ หมดความชอบธรรมพร้อมทั้งให้สิทธิ/อำนาจ ในการพูด/เขียน ภายใต้การจำกัดและควบคุมของสังคมและวัฒนธรรม (ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์, 2545 : 11-12) ดังที่ Naomi Wolf นักสตรีนิยมสายมาร์กซิสต์

(Marxist Feminism) ได้อธิบายว่า “ความงามอาจเป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขและนิยามที่หลากหลาย ทั้งในแง่ที่เกี่ยวกับชนชั้น (Class) และความนิยมของแต่ละยุคสมัย (Trend)” (Wolf, 1991) เพราะจากการศึกษาแล้วเห็นว่าหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในวรรณคดีโศกนี้ เป็นเพียงความพยายามที่จะกำหนดรูปแบบสตรีโดยยึดลักษณะของสตรีมาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา ซึ่งอาจจะเป็นจริงหรือไม่ก็ได้ แต่ถึงกระนั้นความงามที่ถูกสร้างขึ้นผ่านวรรณคดีโศกนั้น ได้สะท้อนถึงค่านิยมและมุมมองเรื่องความงามในสังคมลาว โดยทำให้เชื่อว่าสิ่งนี้เป็นระบอบแห่งความจริง ด้วยการสร้างวาทกรรมความงามและยึดโยงกับความคิดในเรื่องความงามให้กับตัวผู้หญิงลาว ทำให้ความงามเป็นทั้งอัตลักษณ์และเป็นพันธะให้กับผู้หญิงลาวได้รับรู้และมีจิตสำนึกร่วมกัน ในการสร้างความหมายและตีความว่าความงามกับผู้หญิงเป็นสิ่งคู่กันและดำรงอยู่เป็นส่วนหนึ่งของชีวิต

ภาพลักษณ์ความงามของผู้หญิงลาวในตามฮิตคลอง

ความงามของผู้หญิงลาว นอกเหนือจากการผูกติดกับรูปลักษณ์ภายนอกหรือรูปร่างหน้าตาแล้ว ความงามยังถูกเชื่อมโยงเข้ากับพื้นที่สาธารณะอีกด้วย นั่นคือ ผู้หญิงลาวยังต้องสามารถปฏิบัติตามฮิตคลองหรือจารีตประเพณี อันเป็นความงามที่ถือปฏิบัติกันทั่วไปในวัฒนธรรมหลักหรือวัฒนธรรมชาติ และเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างสำนึก “ความเป็นลาว” ที่สำคัญให้กับผู้หญิงลาว เป็นการบ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของผู้หญิงลาว ต่อสายตาของคนทั้งหลายในสังคมลาว

ชาวลาวตั้งแต่ในอดีตมาจนถึงปัจจุบันได้ยึดถือ “ฮิตคลอง” เป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตของตนเอง อาจกล่าวได้ว่า “ฮิตคลอง” เป็นระเบียบแบบแผนหรือกฎหมายพื้นฐานของชาวลาวทุกชาติพันธุ์ ซึ่งแสดงถึงควมมีวัฒนธรรม ความเป็นชาติเก่าแก่ และความเจริญรุ่งเรือง อาจกล่าวได้ว่า “ฮิตคลอง” เปรียบเสมือนจารีตประเพณี แนวทางปฏิบัติที่ผู้เฒ่าผู้แก่หรือบรรพบุรุษได้ยึดถือปฏิบัติ เพราะเห็นว่าเป็นสิ่งดีงาม จึงวางไว้เป็นแนวทางปฏิบัติให้ลูกหลานรุ่นหลังประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมา เพื่อความสงบสุข ความสามัคคี และความปรองดองในหมู่เครือญาติและชุมชน (กิแดง พอนกะเสิมสุก. 2006) ความงามจึงเป็นเรื่องของจิตวิสัย (Subjectivism) โดยเชื่อว่าความงามอยู่ที่จิตใจของเราเป็นผู้กำหนด (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2546)

สำหรับผู้หญิงลาวแล้ว ความเป็นผู้หญิงตามจารีตประเพณีหรือฮิตคลอง ถือเป็นความงามภายในจิตใจของผู้หญิง เป็นคุณค่าอันดีงามยิ่งที่ควรยึดถือปฏิบัติสำหรับการครองตนและการครองเรือน จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของความเชื่อและวิถีชีวิต ที่ส่งผล

และมีอิทธิพลในชีวิตประจำวันบางประการของผู้หญิงลาวที่ต้องตรงกันอย่างกว้างขวาง ดังคำสอนโบราณของลาวที่นักปราชญ์สมัยโบราณแต่งขึ้นมา เพื่อไว้ศึกษาอบรมบ่มเพาะและเสียมสอนผู้หญิงลาวให้รู้จักยึดครองหรือจารีตประเพณีแบบลาวสมัยโบราณ ดังคำกล่าวถึง “คลองสาว” ไว้ว่า

ฟังเนือ	สี่สะเหลาเนื้อ	นงค์รามสมัยใหม่
	เจ้าหากใหญ่ขึ้นแล้ว	ตุ้มตั้งตั้งเต็ม
อันว่า	เป็นสาวแล้ว	คลองสาวให้เหลียวเบ็ง
	ให้เป็นสาวริตบ้าน	สาวเข้าใส่ธรรม
	อย่าได้เป็นสาวร้าง	สาวห่างบ่มีศักดิ์
	สาวบ่มีราคา	เพื่อนชินินทาท้วง
	ให้เป็นสาวศรีบ้าน	กินทานเว้าม่วนๆ
	ให้ชาวบ้านเพิ่นย่อง	เมืองบ้านซิช่าลือ
	ให้เป็นสาวผู้รู้	สัตย์ซื่อถือศีล
	ให้เป็นสาวกินทาน	อ่านคลองเมืองฟ้า
	ให้เจ้าสาวทางขึ้น	เมื่อสวรรคค์ขึ้นสี่ พุ้นเยอ
	ให้เป็นสาวสืบหน้า	สาวค้ำแม่เรือน
	อย่าได้เชื่อนแซหลิ่น	นอนเว็นซุ่มซู่
	ให้เป็นสาวซิ่นซ้อย	สาวรู้ผู้งาม
	อย่าได้เป็นสาวเส้า	สาวเนาแนวเหม็น
	ให้เป็นสาวชายโรม	ซิ่นชมเอาซออน
	อย่าได้เป็นสาวเก้	เกเรโลกล่าย
	สาวบ่อายเพื่อนบ้าน	สาวนั้นอย่านำ
	สาวบ่คำเบ็งท้อง	หาแต่ความสนุก
	เขาชินินทาทัก	กล่าวขวัญทั้งค้าย
สาวแนวนี้	เพิ่นว่าสาวชายหน้า	เป็นสาวบ่สัตย์ซื่อ
	ทางบ้านเขาหากลือตั้งๆ	อิ่งเท่าทั่วแดน

(จินลา ดวงมาลา. 2011)

คุณค่าของความเป็นผู้หญิงลาวตามฮีตคลองหรือความเป็นผู้หญิงตามบทบาทจารีตประเพณี จะถูกวัดด้วยมาตรฐานทางสังคมหลายลักษณะ โดยส่วนใหญ่มุ่งเน้นมาตรฐานทางด้านศีลธรรมในครอบครัว เพราะครอบครัวเป็นหน่วยย่อยสำคัญของสังคมและประเทศชาติ อีกทั้งยังเป็นที่อยู่ของผู้หญิงที่สามารถแสดงบทบาทในด้านต่างๆ ของตนได้อย่างเต็มที่ ซึ่งที่ผ่านมามาสถาบันครอบครัวของชาวลาวยังคงมีขนบธรรมเนียมและระเบียบอันดีของตนเองอยู่หลายอย่าง ที่เป็นประโยชน์แก่การสร้างวัฒนธรรมอันดีของชาติ ดังเช่น “คลองเมียม” หรือหน้าที่ของภรรยา ในคลองที่ 5 ของคลอง 14 ได้แก่ ฮีตผู้คลองเมียม ซึ่งเป็นการกล่าวถึงคุณธรรมข้อควรปฏิบัติกันกันระหว่างผู้-เมียหรือสามี-ภรรยา เพื่อนำพาให้เกิดความสุขในครอบครัว และเป็นแบบอย่างอันดีให้แก่ลูกหลาน ดังกล่าวในคัมภีร์โลกนิติที่แสดงให้เห็นว่า บทบาทความเป็นผู้หญิงตามจารีตประเพณีได้ถูกอธิบายด้วยความเป็นภรรยาที่ดีของสามี

“เสียงเป็นความงามของนกกาเหว่า การปฏิบัติผู้ดี
เป็นความงามของนารีทั้งหลาย ฤๅษีจ้อยจึงงาม สัตว์สี่ตีน
ที่จึงงาม ชายมีความรู้ก็งาม และผู้หญิงมีผู้จึงงาม”

(ในหนังสือคัมภีร์โลกนิติ. สำนักงานวรรณคดี 2508)

“ราตรีปราศจากพระจันทร์ ก็บ่งาม มหาสมุทร
ปราศจากฟอง ก็บ่งาม สระบัวปราศจากหงส์ ก็บ่งาม
นางนงคราญปราศจากผู้ ก็ดูบ่ดี”

(ในหนังสือคัมภีร์โลกนิติ. สำนักงานวรรณคดี 2508)

ใน “คลองเมียม” ได้ชี้มาถึงบทบาทและหน้าที่ของภรรยาที่ดีต้องปฏิบัติตนให้สมศักดิ์ศรีในความเป็นลูกผู้หญิงที่ดีของวงศ์ตระกูล และภรรยาผู้ประเสริฐในครอบครัวนั้นคือ ต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนตามฮีตคลอง ดังนี้

1. เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบงานในครอบครัวและงานอื่นๆ ที่
2. ปฏิบัติการสงเคราะห์ช่วยเหลือญาติข้างเคียงของสามีดี
3. บ่ประพฤตินอกใจสามี
4. รักษาทรัพย์สมบัติที่สามีและตนเองหามาได้ให้ดี
5. มีความขยันหมั่นเพียรบู้ค้าค้ามั่งง่ายในหน้าเรียกทั้งปวง

เมื่อภรรยาได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนดังกล่าวมานี้ ย่อมได้รับการที่ยกย่องว่าเป็นภรรยาที่มีคุณธรรม มีความประพฤติถูกต้องตามครรลองของผู้เป็นภรรยา ซึ่งย่อมเป็นที่รักของผู้เป็นสามี (กิแดง พอนกะเลิมสุก. 2006) ในคำสอนโบราณลาวใต้กล่าว “คลองเมียว” เพิ่มเติมไว้ว่า

อันว่า	คลองเมียวแก้ว เราชิโอวาทไว้ คันไผ่ปคิตรี อย่าได้เสียเลียหนี	แนวดีพระเจ้ากล่าว เมื่อน้ำชี่ค่อยขอม ให้ถามเพิ่นเคย หลีกทางโคมรั้ว	มานั้น
ยามเมื่อ	มีฝัวแล้ว ใจอย่าได้โกรธหัว โตนั้นแนวนามเชื้อ ให้ค่อยหลังล่าจ้อง	แข็งเข้มบตี คนหญิงมีบคพ่อง มองโตแล้วจึงค่อยจา	
ยามเมื่อ	สามีเจ้า ให้รีบจัดแจงฟ้า ให้ค่อยทำสีหน้า อย่าได้ทำหน้าบึ้ง	กระทำการมาเมื่อ หาข้าวสู้กิน วาจาอันม่วน ผีร้ายชีกายมา	

(จันลา ดวงมาลา. 2011)

นอกจากนี้ ยังปรากฏคำกล่าวสอนเกี่ยวกับคุณค่าความเป็นผู้หญิงตามบทบาทจารีตประเพณีแฝงอยู่ในวรรณคดีลาวต่างๆ ที่มีมาแต่โบราณ มากบ้างน้อยบ้างตามแต่ท้องเรื่องแต่ละเรื่อง ดังตัวอย่างวรรณคดีเรื่องลัดสีโสสมสอนลูกหญิง ที่ซึ่งในท้องเรื่องได้พรรณนาให้เห็นภาพลักษณ์ของผู้หญิงที่ต้องยึดถือฮึดคลองและข้อวัตรปฏิบัติต่างๆ ที่ภรรยาพึงต่อสามีไว้อย่างละเอียด เพื่อออกแสดงถึงความรัก ความเคารพ และการให้เกียรติแก่ผู้เป็นสามี

อันหนึ่ง	คันว่าเจ้ามีฝัวแก้ว จงให้อดขันติ ด้วยว่าเป็นหญิงนี้ จงให้มีคำอด มักว่าบุญชานี้ บุญหญิงมี	ก่อสามีร่วมฟ่าง อย่าให้มีคำร้าย มีบุญอันน้อยต่ำ สิ้นชายเจ็ดชั้น มีเหลือเจ็ดส่วน ส่วนเดียวแควนน้อย	นางนั้น
----------	---	--	---------

บุญหญิง	มีส่วนเดียวแควนน้อย จึงว่าให้อดยิ่ง เหลือชาย ด้วยว่าบุญชายมี ลิ่นเหลือหลายชั้น
อันหนึ่ง	เถิงเมื่อยามนอนให้ ก่อผัวตนนอนก่อน อย่าได้เข้า นอนแท้ก่อนผัว เท่าเว้นไว้ แต่เมื่อเจ็บเป็น
อันหนึ่ง	คันบ่มีภัยสัง อย่าลวงเกินธรรมแท้ เมื่อลูกเข้า จอมพระนางลูกก่อน
อันหนึ่ง	จึงค่อยให้ ผัวแก้วลูกตาม ยามนอนให้ อย่าหัวเพียงผัวมิ่ง
อันหนึ่ง	ให้เจ้านอนต่ำถ่าน เพียงรับผัวคอก ยามเมื่อเข้า การที่นอนให้ค่อยย่อง
อันหนึ่ง	อย่าได้ให้ นันร้ายจึงไร
อันหนึ่ง	ยามเมื่อไปมาให้ ก็สั่งคอยถามผัว ก่อนนั้น อย่าได้ลักลวงตั้ง ก่อไปแท้บ่ดี
อันหนึ่ง	จงอย่ามีคำร้าย ก่อเพื่อนผัวผิดแพก กันนั้น แมนหากเคียดเท่าฟ้า อดซ้ำอย่าใจ
	หญิงโตมกกล่าวกล้ำ ก่อจาผัวคำหยาบ
	ก่ให้เป็นบาปร้าย ตายแล้วจุ่มจม แท้แล้ว
	จงอย่าได้กล่าวด่า จาผัวคำหยาบ พ่อเนอ
	ก็จักเป็นบาปกล้า พาเจ้าจุ่มจม พ่อแล้ว
	เจ้าจงแปลงใจให้ ก่อตั้งามรักล่อผัวนั้น
แม่นว่า	ปากกล่าวด่า ให้หวานแท้ก่อนหู
	อย่าได้กูมิ่งแท้ ก็เป็นคำอันมากเลวนั้น
	ใฝ่อย่านบาปร้าย ตายแล้วหากจีเห็น
ค้นว่า	ตายไปแล้ว ก็ลงไปใต้ต่ำ
	ก็จักมียังกรรมกินแทน เมื่อภายหลังท้าว
อันว่า	ผัวเมียให้ ยำกันจึงชอบแมน
ก็จึง	ให้ประกอบได้ ของล้นมากมุล นั้นแล้ว
	เพราะว่าเป็นบุญค้า อย่ากรรมรักล่อฉนั้น
	จึงให้ประกอบได้ ของล้นเพื่อบุญ นั้นแล้ว

จ่งอย่า	ได้ประมาทแก้ว	แก่นสามึกา
	จ่งให้มีวาจา	อ่อนหวานอย่าแท้
	คั่นบ่ออย่าแยงแท้	ก็ผิดกันปมิดเกล้า ฉั้นฉั้น
	มันย้อมร้อน	ก่อดงเป้งร้วซิม พ้อแล้ว
มันย้อม	ให้เป็นทุกซึไว้	ก่อเงินค้ำบ่ออยู่แก่ม

(ในเรื่องลัทธิสโสมสอนลูกหญิง. กระทรวงศึกษาธิการและหอสมุดแห่งชาติ. 1969)

ดังเห็นได้ว่า ความงามของผู้หญิงลาวจะเน้นถึงลักษณะของผู้หญิงที่เป็นสิริมงคล ร่วมกับความงามของร่างกาย และลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือเน้นผู้หญิงที่มีจิตใจฝักใฝ่ในบุญกุศล ซึ่งสะท้อนถึงค่านิยมในการเลือกคู่ครองของผู้ชายที่มุ่งจะได้คู่ครองที่เป็นภรรยาที่ดี คือเป็นเมียแก้วเมียขวัญ

อย่างไรก็ตาม ไม่เพียงแต่วรรณคดีคำสอนหรือสุภาษิตที่สร้างคตินิยมอันเป็นอัตลักษณ์ของผู้หญิงลาวเท่านั้น สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่ปรากฏให้เห็นเป็นประจักษ์อยู่ในวิถีชีวิตของผู้หญิงลาวที่ควรค่าแก่การยกย่องว่าเป็นความงามตามบทบาทจารีตของผู้หญิงลาว และเป็นคุณสมบัติพื้นฐานทั่วไปที่ทรงคุณค่ายิ่งที่ผู้หญิงลาวพึงมีและควรยึดถือปฏิบัติ คือต้องรู้จัก “เฮือนสามน้ำสี” ซึ่งถือเป็นคำปราชญ์ที่บรรพบุรุษได้ให้ไว้เพื่อเป็นคติสอนใจ ให้รู้จักการครองเรือน โดยที่ผู้หญิงลาวจะเรียนรู้บทบาทของตนผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization)

เนื่องจากสังคมลาวแบบอนุรักษนิยมมีคำสอนและสุภาษิตที่สอนใจผู้หญิงให้ตระหนักถึงหน้าที่การงานของตนเองภายในบ้านอยู่เสมออันก็คือ “เฮือนสามน้ำสี” ที่ได้ยึดถือและปฏิบัติกันมาอย่างยาวนาน ผู้หญิงลาวที่นอกจากจะต้องเป็นเมียหรือภรรยาที่ดีแล้วยังต้องเป็นแม่เรือนที่ดีด้วย จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้หญิงต้องรู้และควรปฏิบัติสำหรับการออกเหย้าออกเรือนและการเป็นกุลสตรีที่ดี ที่สังคมใช้เป็นตัวกำหนดอัตลักษณ์และความหมายให้เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่การสร้างความเห็นชอบไปในทิศทางเดียวกัน (จันทิมา ปัทมธรรมกุล. 2550)

การเป็นผู้หญิงลาวที่ดีต้องสามารถดูแลเรือน 3 ประเภท ได้แก่ เรือนครัว เรือนนอน และเรือนผม ซึ่งเรือนครัว ได้แก่ สถานที่ทำอาหาร ที่เก็บรักษาภาชนะใส่อาหาร รวมทั้งอาจจะเป็นสถานที่รับประทานอาหาร ดังนั้นหลังจากทำอาหารเสร็จแล้วควรทำความสะอาดเรือนครัว เพื่อไม่ให้แมลงวันมาแต่ดอม ส่วนเรือนนอน ได้แก่ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ไม่ว่าจะเป็นห้องรับแขก ห้องรับประทานอาหาร โดยเฉพาะห้องนอน ซึ่งเป็นห้องที่ต้องใช้เวลาในการพักผ่อนในแต่ละวัน ดังนั้นจึงจำเป็นที่สุดในการทำให้

ห้องนอนมีความสะอาดและเป็นระเบียบอยู่เสมอ เพื่อช่วยในการนอนหลับพักผ่อน เป็นไปอย่างสบาย และเรื้อนผม ได้แก่ เส้นผมที่จะต้องทำความสะอาดไม่ให้มีเหา รังแค หรือสิ่งสกปรก และจัดแต่งทรงผมให้สวยงามดังพูดที่ว่า “ตื่นผมให้ล่ำเก๋ลิ้นติ้นขึ้นให้ ล่ำเพียง”

สำหรับน้ำ 4 ประเภท ได้แก่ น้ำกิน น้ำใช้ น้ำเต้าปูน และน้ำใจ ซึ่งน้ำกิน ได้แก่ น้ำดื่มที่ต้องมีประจำบ้านไม่ให้ขาด และเมื่อมีแขกมาเยี่ยมเยียนให้มีน้ำดื่มเพื่อ แสดงถึงการต้อนรับ ความมีน้ำใจของเจ้าของบ้าน น้ำใช้ ได้แก่ น้ำที่มิไ่วสำหรับปรุงแต่ง อาหาร ใช้ล้าง ใช้อาบ ฯลฯ เพราะไม่ว่าจะกิจกรรมใดๆ ภายในครอบครัวต้องมีการกิน การดื่ม การจัดเตรียมน้ำให้พอเพียงและสะอาดนั้น เป็นสิ่งที่ควรทำอย่างยิ่ง ส่วนน้ำเต้า ปูน ได้แก่ น้ำปุนที่มีไ่วสำหรับเคี้ยวหมากของคนในสมัยก่อนได้รับความนิยมอย่างมาก ในช่วงเวลาที่มีแขกเข้ามาบ้านก็จะนำน้ำดื่ม หมากเคี้ยว กอกยาสูบ (บุหรี) มาให้แขก แต่ ในปัจจุบันวัฒนธรรมการเคี้ยวหมากดังกล่าวอาจเปลี่ยนแทนด้วยของขบเคี้ยว ผลไม้ และเครื่องดื่มต่างๆ และน้ำใจ หมายถึง ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มีความรู้รักสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ยิ้มแย้มแจ่มใส สุภาพเรียบร้อย ให้ความเคารพนับถือต่อผู้อาวุโส ฯลฯ (ลำพอง คันทะลีวัน, 2551)

การเป็นผู้หญิงตามบทบาท “เฮือนสามน้ำสี่” เป็นการแสดงออกถึงความเห็น กุลสตรีที่ดี เพราะเป็นการรักษาบ้านเรือนให้น่าอยู่และเป็นประโยชน์ต่อการออกเหี้ย ออกเรือน เพื่อให้ครอบครัวที่ออกไปใหม่มีความเพียบพร้อมด้วยความน่าอยู่ จึงควรที่ ผู้หญิงลาวทุกชาติพันธุ์ยึดถือปฏิบัติให้เป็นคุณสมบัติพื้นฐานสำหรับการครองตนและการ ครองเรือน ถึงแม้ว่าในสังคมปัจจุบันจะมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านวัตถุ เงินทอง และ ความเทียบเท่าระหว่างหญิงชายแล้วก็ตาม ความเป็นผู้หญิงลาวยังต้องรักษา ขนบประเพณี “อันดิงาม” เหล่านี้เอาไว้ ไม่สามารถตัดออกจากวิถีชีวิตของผู้หญิงได้ ด้วยความเชื่อมั่นว่าเป็นสิ่งที่ดีงามและถูกต้อง เป็นคุณธรรมและความงามที่ผู้หญิง ต้องการแสดงออกให้เห็นถึงคุณค่าที่อยู่ภายในจิตใจนอกเหนือจากความงามทาง รูปลักษณ์ภายนอก

สรุป

การกำหนดความงามโดยกฎเกณฑ์ทางสังคมวัฒนธรรมเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการมีตัวตนหรืออัตลักษณ์ของผู้หญิงลาว ดังปรากฏจากวรรณคดี ลาวที่เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย เช่น ขุนลูนางอ้ว พันทนางแดงอ่อน พันทนางผมหอม พันทนางอรพิม ลัดลีโสมสอนลูกหญิง เป็นต้น โดยสร้างความเชื่อและค่านิยมที่ว่า ผู้หญิงที่

มีความงดงาม เป็นผู้หญิงที่มีฐานะสูงส่ง เป็นธิดาหรือเศรษฐี ด้วยการเปรียบเทียบความงามกับสิ่งที่มีคุณค่า เช่น ทองคำ หรือสิ่งที่อยู่สูง เช่น พระอินทร์ พระพรหม สรวงสวรรค์ เป็นต้น เพื่อใช้แสดงถึงความงามในอุดมคติ อันเป็นค่านิยมความงามในยุคสมัยนั้น โดยที่ผู้หญิงงามจะต้องมีผิวพรรณที่ “ผุดผ่องดังทองคำ”

นอกจากความงามจะถูกสร้างให้เป็นรูปสมบัติของผู้หญิงแล้ว งามยังถูกเชื่อมโยงเข้ากับความเชื่อเรื่อง “โฉลก” หรือนรลักษณ์อีกด้วย ผู้หญิงที่มีรูปร่างงามต้องมี โฉลกหรือนรลักษณ์ที่ดีด้วย บนพื้นฐานที่เชื่อว่าผู้หญิงมีคุณสมบัติหรือความดีงามประจำเพศแตกต่างจากเพศชาย นอกเหนือไปจากรูปร่างและกิริยาท่าทางหรือมารยาทที่สามารถสังเกตเพื่อเป็นแนวทางเบื้องต้นในการพิจารณาความดีงามของผู้หญิงก็ตาม โฉลกผู้หญิงถือเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ไม่ได้เป็นเพียงสิ่งที่บ่งบอกความดีความงามของผู้หญิงเท่านั้น แต่ยังได้สะท้อนให้เห็นถึงความงามที่อยู่ภายในจิตใจของผู้หญิงด้วยการแสดงออกมาผ่านอากัปกิริยาต่างๆ อีกด้วย เพราะฉะนั้น ผู้หญิงที่ดีแม้รูปร่างไม่งดงามแต่มี โฉลกหรือนรลักษณ์ที่ดีตรงตามคตินิยมหรือความเชื่อของท้องถิ่นก็ถือว่าเป็นคุณสมบัติที่ดี เป็นที่น่ายอมรับและควรแก่การยกย่องได้เช่นกัน ซึ่งปัจจุบันวาทกรรมนี้ ถูกเปลี่ยนแปลงมาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องต่อพื้นที่และช่วงเวลา

นอกเหนือจากความงามของผู้หญิงสาวที่ผูกติดกับรูปลักษณ์ภายนอกหรือรูปร่างหน้าตาแล้ว ความงามยังถูกเชื่อมโยงเข้ากับพื้นที่สาธารณะอีกด้วย นั่นคือ ความเป็นผู้หญิงตามจารีตประเพณีหรือฮีตคอง ซึ่งถือเป็นความงามภายในจิตใจของผู้หญิง เป็นคุณค่าอันดีงามยิ่งที่ควรยึดถือปฏิบัติสำหรับการครองตนและการครองเรือน จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของความเชื่อและวิถีชีวิต ที่ส่งผลและมีอิทธิพลในชีวิตประจำวัน บางประการของผู้หญิงสาวที่ถูกต้องตรงกันอย่างกว้างขวาง และเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างสำนึก “ความเป็นลาว” ที่สำคัญให้กับผู้หญิงลาว จนกลายเป็นแบบแผนในการประพฤติปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบัน

บรรณานุกรม

- กรมวรรณคดี. 1966. **นิทานท้าวคำสอน**. เวียงจันทน์ : กรมวรรณคดี
- กระทรวงศึกษาธิการและหอสมุดแห่งชาติ. 1969. **ลัทธิโสมสอนลูกหญิง**. เวียงจันทน์ : หอสมุดแห่งชาติ.
- กระทรวงศึกษาธิการและหอสมุดแห่งชาติ. 1970. **ขุนลูนางอ้าว**. เวียงจันทน์ : หอสมุดแห่งชาติ.

- กระทรวงศึกษาธิการและหอสมุดแห่งชาติ. 1970. **นางอรพิม**. เวียงจันทน์ : หอสมุดแห่งชาติ.
- กิตติง พอนกะเสิมสุก. 2006. **วัฒนธรรมลาวเกี่ยวกับการดำรงชีวิตตามริต 12 คอง 14**. เวียงจันทน์ : พิตสะเวียง.
- จันทิมา ปัทมธรรมกุล. 2550. **วิเคราะห์การสร้างวาทกรรมความงามของโฆษณาผลิตภัณฑ์บำรุงผิว**. กรุงเทพฯ : ปริญญาานิพนธ์วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จันทิมา ดวงมาลา. 2011. **ยอดคำสอนโบราณลาว**. พิมพ์ครั้งที่ 2. เวียงจันทน์ : แสงสุวัน
- ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์. 2545 “ชุมชนในวาทกรรมการพัฒนา: การสร้างและให้ความหมายชุมชนภายใต้บริบทการพัฒนาในสังคมไทย” **รัฐมิแล** 23, 2-3 (พ.ค.-ธ.ค.) : 8-18.
- พิชัย ศรีภูไฟ. 2532. **สตรีในวรรณกรรมอีสาน**. มหาสารคาม : ปริญญาานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ลำพอง คัญทะลีวัน. 2551. **ภาพตัวแทนผู้หญิงในนิตยสารของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ช่วงปี ค.ศ. 2002 – 2007**. เชียงใหม่ : ปริญญาานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. 2546. **สุนทรียศาสตร์เพื่อชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สันติศิริการพิมพ์.
- สำนักงานวรรณคดี. 2508. **หนังสือคัมภีร์โลกนิติ**. บางกอก : โรงพิมพ์เสียงเชียงใหม่
- หอสมุดแห่งชาติ. 2011. **พื้นนางแดงอ่อน**. พิมพ์ครั้งที่ 3. เวียงจันทน์. แสงสุวัน.
- อุ๋นใจ เจียมบุรณะกุล. 2547. **วาทกรรม ความสวย อัตลักษณ์วัฒนธรรมการบริโภค**. เชียงใหม่ : ปริญญาานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Anatole-Roger PELTIER (อานาโต โรเซ เปนเจ). 1995. **นางผมหอม**. เชียงใหม่ : มิ่งเมืองนารัฐ.
- Freedman, Rita. 1986. **Beauty Bound**. Lexington, MA : Lexington.
- Hall, Stuart. 1997. **Representation: Culture Representations and Signifying Practices**. (ed.) London : Sage.
- Tseilon, Efrat. 1995. **The Masque of Femininity : The Presentation of Woman in Everyday Life**. London : Sage.
- Woodward, Kathryn. 1997. **Identity and Difference**. London : Sage Publication.